

JÓZEF SZYMAŃSKI

PARAFIA ŚW. KUNEGUNDY W MCADOO I JEJ DUSZPASTERZE
NA ŁAMACH „DZIENNIKA CHICAGOSKIEGO”
W LATACH 1893-1920

Miejscowość McAdoo, leżąca w powiecie Schuylkill, była miastem górniczym inkorporowanym w 1896 r., wcześniej nosiła nazwę Saylor's Hill, później Pleasant Hill. Do pracy w tamtejszych kopalniach od połowy XIX wieku przybywali: Irlandczycy, Walijczycy, Słowacy, Rosjanie, Ukraińcy, Węgrzy, Włosi i Polacy. Polacy osiedlali się tam w dwóch wioskach, obecnie nieistniejących, gdzie było prowadzone wydobywanie węgla. Pierwsza wioska – „Slabtown” znajdowała się na wschód od miasteczka Audenried, druga zaś – „Honeybrook” – na zachód od miasteczka McAdoo. Były to tereny należące do kompanii węglowej Lehigh & Wilkes-Barre. Od 1880 r. osiedlały się tam polskie rodziny: Cieślów, Batoków, Surek i Dziadzia, przybyłe głównie z Małopolski, a sprowadzone do pracy w kopalniach Lehigh Valley przez agenta emigracyjnego¹.

Wówczas w powiecie Schuylkill była jedyna polska parafia pw. św. Kazimierza w Shenandoah, Pa², której od roku 1877 proboszczem był ks. Józef

---

Ks. dr hab. JÓZEF SZYMAŃSKI, prof. UP – Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Instytut Historii, ul. Arciszewskiego 22A, 76-200 Słupsk; e-mail: jozef.szymanski@upsl.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3799-200X>.

¹ *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej czyli chronologiczno-historyczny opis działalności polskich księży archidiec. Filadelfijskiej. Opracowanie i nakład Filadelfijskiej Grupy VIII Zjednoczenia Kapłanów Polskich w Ameryce*, Philadelphia, PA, 1940, s. 77-81; por. A. WALASZEK, *Życie na pograniczu i „życie pomiędzy” Polacy w zagłębiu antracytowym w Luzerne County, Pensylwania, z innymi grupami w tle (1753-1902)*, Kraków 2011, s. 53-55.

² *Kościół Katolicki w Stanach Zjednoczonych w Północnej Ameryce. (Podług danych zawartych w „Sadler's Catholic Directory, Almanac and Ordo” na rok 1893). Polskie parafie w prowincjach Milwaukee, New York, Philadelphia, St. Louis i St. Paul*, „Dziennik Chicagoski” nr 65, 17 marca 1893, s. 2; *Wyliczenie miejscowości Ameryki Północnej zamieszkałych przez Polaków*, „Przegląd Emigracyjny” 1(1892), 15 lipca, s. 16.

Lenarkiewicz³. Z uwagi jednak na znaczną odległość społeczność polska koczowała z posługi duszpasterskiej w parafii irlandzkiej w Audendried⁴. W tym czasie, w okresie wielkanocnym, dorywczo w kościele irlandzkim miejscowym Polakom posługą duszpasterską służył ks. Antoni Klawiter⁵. Zapewne z jego inicjatywy, wśród tamtejszych Polaków w 1893 r. w Pleasant Hill, Pa – jak informował „Dziennik Chicagoski” – zostało założone nowe towarzystwo polskie wojskowe „Rycerze Kaz. Pułaskiego”, do którego zapisało się „kilkadziesiąt osób”⁶. Owi pionierzy podjęli próbę zintegrowania środowiska polskiego. Polacy zwrócili się wówczas do arcybiskupa Filadelfii Patricka Ryana z prośbą o utworzenie polskiej parafii. We wrześniu 1893 r. jej pierwszym proboszczem został ks. Maciej Tarnowski⁷. W sierpniu tegoż roku,

³ Urodził się 17 lutego 1840 r. w Warszawie. Po ukończeniu gimnazjum wstąpił do zakonu karmelitów. Na skutek represji po powstaniu styczniowym studiował teologię w Rzymie, gdzie 23 grudnia 1865 r. z rąk bpa Ricciego przyjął święcenia kapłańskie. W 1867 r. przybył do Ameryki, posługę duszpasterską podjął w Nowym Jorku, Brooklynie i Filadelfii. W lipcu 1869 r. wyjechał do Rzymu, skąd ponownie powrócił do Ameryki w 1873 r. i podjął posługę duszpasterską w parafii św. Patrycjusza w Filadelfii. Od marca 1877 r. został proboszczem parafii św. Kazimierza w Shenandoah, gdzie wybudował kościół, a w 1899 r. plebanię i szkołę. Zmarł tamże 2 lipca 1904 r. Pochowany został na cmentarzu parafialnym. *Z niw polskich w Ameryce. Shenandoah, „Wiarus”* nr 28, 14 lipca 1904, s. 1; *Z Shenandoah, Pa., „Dziennik Chicagoski”* nr 164, 13 lipca 1904, s. 4; *Historia polskich parafii w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 33, 235-236; *Who's Who in Polish America. A biographical Directory of Polish-American Leaders and Distinguished Poles Resident in The Americas*, red. F. Bolek, New York 1943, s. 260.

⁴ *Historia polskich parafii w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 77; J. BIESIADA, *O zamierzonej Fundacji dla Niezamożnych Literatów Polskich im. ks. Ludwika Antoniego Wojtysia w Poznaniu z roku 1929. Kilka faktów z życia jej Fundatora*, „Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 5(2010), s. 204-205.

⁵ Urodził się 12 listopada 1836 r. w Chojnicach. W latach 1859-1873 kapłan diecezji kujawsko-kaliskiej, pełniący posługę duszpasterską m.in. w Łodzi. Od 1873 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych, organizator wielu parafii dla Polaków osiedlających się w Ameryce Północnej. Od 1895 r. jeden z pierwszych niezależnych prezbiterów polskokatolickich w USA; w latach 1897-1913 duchowny Polskiego Kościoła Reformowanego, Diecezji Starokatolickiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki, a następnie Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego. Zmarł 30 września 1913 r. w McAdoo. *The Polish American Encyclopedia*, ed. J.S. Pula, Jefferson 2011, s. 227-228; S.L. CUBA, *Rev. Anthony Klawiter: Polish Roman and National Catholic Builder-Priest*, „Polish American Studies” 40 (1983), nr 2, s. 59-92; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce. Początek, wzrost i rozwój dziejowy osad polskich w Północnej Ameryce (w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie)*, t. XIII, Milwaukee, Wis., 1908, s. 18; Ks. J. SZYMAŃSKI, *Kaszubscy duszpasterze w służbie rodakom w Stanach Zjednoczonych*, [w:] *Emigracja kaszubska. Zjawisko. Ludzie. Ośrodki*, red. D. Kalinowski, Wejherowo–Słupsk 2020, s. 94-95; Ks. B. KUMOR, *Kościelne dzieje Polonii w Connecticut (1870-1986)*, „Nasza Przyszłość” 73(1990), s. 236.

⁶ *W Pleasant Hill, Pa., „Dziennik Chicagoski”* nr 167, 20 lipca 1893, s. 2.

⁷ Urodził się 22 lutego 1862 r. we wsi Sulów, parafii Biskupice, k. Wieliczki. Po ukończeniu szkoły parafialnej w Biskupicach, podjął naukę w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W 1881 r. wstąpił do klasztoru Reformatów w Wieliczce, podjął też studia teologiczne w Krakowie. Studiował

miesiąc wcześniej zorganizował on parafię w Mahanoy City, skąd dojeżdżał do Pleasant Hill, oddalonego 12 mil. Pierwsze nabożeństwa w Pleasant Hill (obecnie McAdoo) sprawowane były w szkole publicznej przy ul. Grant. Kompania węglowa, chcąc zachęcić nowych przybyszów do stałego osiedlenia się, przydzielała place pod budowę. Z tej możliwości skorzystali członkowie wspomnianego Stowarzyszenia Kazimierza Pułaskiego, opodatkowując się na rzecz tworzącej się parafii. Zakupili oni za 175 dolarów lotę pod budowę kościoła przy ul. Washington i Cleveland, zaś kompania węglowa „miała podarować drugą”. Trzecią lotę z myślą o budowie zakupił również ks. Tarnowski (w 1905 r. parafia ją odkupiła za \$190). Ksiądz Tarnowski w tym czasie został skierowany do parafii polskiej w Reading⁸. Natomiast budowy skromnej kaplicy na placu parafialnym o szerokości i długości 150 stóp⁹ podjął się w latach 1895-1896 ks. Marek Januskiewicz¹⁰, który posługę duszpasterską w parafii pełnił do listopada 1901 r.¹¹

---

u oo. Jezuitów, w 1886 r. z rąk kard. Albina Dunajewskiego przyjął święcenia kapłańskie. Posługę duszpasterską pełnił kolejno w Krakowie, Zakliczynie, Przemysłu i Rawie Ruskiej. Z uwagi na stan zdrowia uzyskał zezwolenie władz duchownych, opuścił klasztor i początkowo jako ksiądz świecki pełnił funkcję kapelana w jednym z klasztorów sióstr Bernardynek. Do Stanów Zjednoczonych przybył na zaproszenie kolegów ze studiów teologicznych – księży Mariana i Mieczysława Kopytkiewiczów. W 1892 r. przybył do Nowego Jorku, następnie do Filadelfii, gdzie przez kilka tygodni pełnił posługę duszpasterską w parafii św. Stanisława B. i M. 1 sierpnia 1893 r. zorganizował parafię w Mahanoy City, a miesiąc później w McAdoo. Na początku sierpnia 1894 r. posługę duszpasterską podjął w parafii w Reading. W marcu 1895 r. objął najstarszą parafię polską św. Wawrzyńca w Filadelfii. Na skutek konfliktu z delegatami Sejmu Związkowego w Filadelfii we wrześniu 1897 r. zrezygnował z probostwa i w sierpniu 1898 r. wyjechał do Ojczyzny. Po półrocznym wypoczynku przybył do Nowego Jorku, a stamtąd wyjechał do Trenton, NJ, do parafii św. Stanisława, gdzie pełnił obowiązki duszpasterskie. Po dwóch latach został proboszczem parafii św. Józefa w Camden, NJ. Tam spłacił długi, ciężące na kościele i szkole, pobudował plebanię. W 1906 r. wyjechał na parę miesięcy dla poratowania zdrowia do Ojczyzny. Po powrocie, w Camden wybudował świątynię i przy niej szkołę. Zmarł w szpitalu, w Filadelfii, 10 września 1910 r. Pochowany został na cmentarzu w Camden. *Ś. p. ks. Maciej Tarnowski*, „Dziennik Chicagoski” nr 217, 19 września 1910, s. 4; *Wspomnienie pośmiertne. (ś. p. ks. Maciej Tarnowski)*, „Dziennik Chicagoski” nr 218, 20 września 1910, s. 4; *Przegląd prasy polskiej w Ameryce*, „Zgoda” – Unity, 30 września 1897, s. 6; *Historia polskich parafii w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 41, 43, 77, 217; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. XIII, s. 38-39.

⁸ *Polacy w Ameryce*, „Dziennik Chicagoski”, nr 186, 11 sierpnia 1894, s. 4.

⁹ Jednostka miary, nawiązująca do przeciętnej długości stopy ludzkiej. W różnych krajach miała ona różną długość. Zmieniała się także na przestrzeni wieków. Najczęściej przez stopę rozumie się stopę angielską = 30,480 cm, czyli 1 m = 3,280840 stóp.

¹⁰ Urodził się 11 marca 1852 r. we wsi Wielopole, k. Przemysła. Kształcił się u oo. Jezuitów. Święcenia kapłańskie przyjął z rąk bpa Albina Dunajewskiego w Krakowie. U oo. Jezuitów, w Wiedniu, pozostał do 1 marca 1888 r. Od 4 grudnia 1888 r. został kapłanem diecezji filadelfijskiej. Tworząc w 1889 r. parafię pw. Panny Marii w Reading, rozpoczął w niej posługę duszpasterską. W sierpniu 1894 r. podjął posługę w parafii św. Kunegundy w McAdoo, gdzie pobudował kaplicę.

Kolejnym proboszczem parafii w McAdoo, od listopada 1901 r. został ks. Stanisław M. Olesiński¹², który podjął się gromadzenia środków na budowę nowej świątyni. Od lipca 1902 r. zadania te kontynuował nowy duszpasterz, ks. dr Józef Biela¹³. Przestał on jednak dojeżdżać do McAdoo i z końcem

---

W tym samym czasie dojeżdżał i prowadził parafię św. Kazimierza w Mahanoy City, gdzie wybudował plebanię i wieżę na kościele. Przy obu parafiach pracował do sierpnia 1901 r. Następnie podjął posługę w parafii św. Stanisława w Shenandoah, po pięciu miesiącach przeszedł na parafię św. Jadwigi w Chester. 9 sierpnia 1903 r. podjął się zorganizowania nowej parafii Świętej Trójcy w Phoenixville, gdzie pracował do marca 1904 r. Później pracował w diecezji harrisburskiej, m.in. w 1907 r. w Cornwall, w powiecie Lebanon; w Millmont był kapelanem siostr bernardynek. W następnych latach przebywał w Europie. Na kilka lat przed śmiercią powrócił do diecezji i podjął posługę jako kapelan u sióstr franciszkanek (przy 16. i Allegheny Ave., Ph.). Zmarł 4 marca 1924 r. w szpitalu św. Agnieszki w Filadelfii. Tam został pochowany na cmentarzu św. Krzyża. *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 78, 246-247.

¹¹ *Shenandoah Pa.*, „Wiarus” nr 45, 14 listopada 1901, s. 1.

¹² Urodził się 8 maja 1870 r. w Królestwie Polskim. Szkołę średnią ukończył w Krakowie, a teologię w Seminarium Duchownym diecezjalnym św. Karola Boromeusza w Overbrook, PA (przyjechał jako subdiakon). Tamże, 9 czerwca 1900 r. z rąk abpa P. Ryana przyjął święcenia kapłańskie. Po niespełna miesięcznym pobycie jako wikariusz w parafii św. Stanisława w Filadelfii, 23 lipca 1900 r. został proboszczem parafii św. Stanisława w Shenandoah, PA, a od 20 czerwca 1901 r. pracował w tym samym charakterze w parafii św. Kazimierza w Mahanoy City, PA. Od lipca 1902 r. był wikariuszem w parafii św. Wawrzyńca w Filadelfii, skąd ponownie został odwołany 5 maja 1903 r. i powołany na proboszcza parafii św. Stanisława w Shenandoah, gdzie wybudował kościół. 1 grudnia 1907 r. został proboszczem parafii Świętej Trójcy w Phoenixville, PA, gdzie także dokończył budowę już rozpoczętego kościoła. 26 czerwca 1910 r. opuścił jednak tę parafię i od 2 listopada 1910 r. pomagał przy parafii św. Antoniego w Cumbola, a od 17 sierpnia 1912 r. przebywał u ks. dziekana Piotra Massona w Allentown, PA. 5 marca 1913 r. został ponownie proboszczem parafii św. Piotra i Pawła w St. Clair, PA. Stamtąd powrócił 27 marca 1915 r. do Phoenixville, i po niespełna roku zmarł 27 lutego 1916 r. Pochowany został na cmentarzu Panny Marii w Phoenixville. *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 55, 57, 75-76, 238-239; *Życia Polaków w Ameryce. Wrażenia z podróży po polskich osadach w Stanach Zjednoczonych. Dla "Dziennika Chicagoskiego" spisał Ignacy Kowalski. (Ciąg dalszy)*, „Dziennik Chicagoski” nr 124, 27 maja 1905, s. 2; *Z Shenandoah, Pa.*, „Wiarus” nr 29, 22 lipca 1915, s. 1.

¹³ Kapłan Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa CR (zmartwychwstaniec – 1882-1899); od 1900 r. diecezji filadelfijskiej, a od 1914 r. archidiecezji lwowskiej. Urodził się 10 września 1859 r. w Zebrzydowicach k. Wadowic. Syn Franciszka i Marianny z d. Oleksy. Gimnazjum ukończył w Wadowicach i Krakowie, a studia teologiczne w Rzymie. Do zgromadzenia wstąpił 20 marca 1882 r. 9 kwietnia 1887 r. z rąk kard. Parocchiego przyjął święcenia kapłańskie. Na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie w 1890 r. uzyskał doktorat z teologii, licencjat z filozofii i bakalaureat z prawa kanonicznego. Następnie przez jeden rok był profesorem Seminarium Duchownego we Lwowie, skąd udał się powtórnie do Rzymu. Od 30 maja 1893 r. podjął obowiązki duszpasterskie wśród polskiej emigracji w Ameryce Północnej. Początkowo pracował jako profesor teologii i prawa kanonicznego w Kolegium św. Hieronima w Kitchener w Kanadzie. W 1895 r. podjął posługę duszpasterską w parafii św. Stanisława Kostki jako wikariusz, będąc jednocześnie profesorem Kolegium św. Stanisława Kostki. Przez kolejny rok był wikariuszem w parafii św. Jadwigi, by ponownie od sierpnia 1897 r. podjąć posługę w parafii św. Stanisława Kostki. W 1899 r. wystąpił ze zgromadzenia. W 1900 r. przeniósł się do diecezji

marca 1903 r. kaplica przez dziewięć miesięcy stała pusta. Zaistniała sytuacja na tyle zmobilizowała wiernych, m.in.: Pawła Poterę i Stanisława Aniołowskiego, że podjęli oni starania o pozyskanie na stałe własnego rezydującego proboszcza dla społeczności polskiej.

Z Nowym Rokiem 1904 został nim ks. Jan Dąbrowski¹⁴. Parafia licząca wówczas 150 rodzin i drugie tyleż osób samotnych podjęła się budowy

---

La Crosse, WI, i tam objął parafię w Poznaniu i w Thorpie, a od 27 czerwca 1901 r. jako proboszcz pracował w Poniatowskim. Na Wielkanoc 1902 r. opuścił Poniatowski i przeniósł się do La Salle, IL, gdzie został przyjęty do archidiecezji Filadelfia w stanie Pensylwania. Od lipca 1902 r. został proboszczem w parafii św. Kazimierza w Mahanoy City; w 1903 r. w parafii św. Kunegundy w McAdoo; w 1904 r. w parafii św. Kazimierza w Shenandoah. W styczniu 1905 r. został proboszczem parafii św. Stanisława B. i M. w Filadelfii, później w tym samym roku w parafii św. Jadwigi w Chester, skąd w 1907 r. wyjechał na leczenie do Europy, do Karlowych Warów. W 1908 r. przybył do archidiecezji lwowskiej i został ekspozytem w Pogorzalcach (Pohorylcach) w parafii Wyżniany k. Złoczowa (1908-1910), później także kapłanem w Żabiu k. Kołomyi, w parafii Kosów (1914) i ekspozytem w Lisowicach k. Zaleszczyk. W 1914 r. został inkardynowany do archidiecezji lwowskiej. W latach 1915-1918 mieszkał prywatnie w Rabie Wyżnej. W latach 1922-1930 był kapłanem i katechetą (przez pewien czas także dyrektorem) w szkole przyklaszczonej siostr Sacré Coeur w Zbylitowskiej Górze k. Tarnowa. Od 1934 r. był kapłanem u bonifratrów w Konarach-Zielonej k. Wieliczki, a od 1935 r. w podobnym charakterze u siostr zmartwychwstank w Stryszawie na Siwcowce. Później mieszkał prywatnie w Obornikach Wielkopolskich (1936-1937), Kleczy Górnej k. Wadowic (1937-1938) i od 1938 r. w Barwałdzie Dolnym, gdzie zmarł. Pochowany w Zebrzydowicach. Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Akta personalne księży. *Ks. dr Józef Biela*, sygn. PB IV/3; *Sz. ZAHAJKIEWICZ, Księża i parafie polskie w Stanach Zjednoczonych Pół. Am.*, Chicago 1897, s. 33; *W. KRUSZKA, Historia polska w Ameryce*, t. VIII, s. 85-86; t. XII, s. 77; *Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 35, 11 lutego 1907, s. 4; *Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 118, 20 maja 1907, s. 3; *Pogląd w streszczeniu na dzieje parafii św. Jadwigi, w rocznicę 25-ciolecia, skreślił dla „Dz. Chic.” Świadek*, „Dziennik Chicagoski” nr 286, 6 grudnia 1913, s. 2; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 47, 55, 198; *Klerycy z ziem polskich, litewskich i pruskich święceni w Rzymie (XVI – pocz. XX w.). Clerici ex terris Poloniae, Lithuaniae et Prussiae Romae seu Urbe ordinati (saec. XVI ad init. XX)*, oprac. S. Jujeczka na podstawie kwerendy rzymskiej wykonanej wspólnie z ks. H. Gerlicem, Wrocław 2018, s. 185-186; *Ks. M. GAWLIK, Korespondencja arcybiskupa metropolity lwowskiego Józefa Bilczewskiego z ks. Pawłem Smolikowskim*, „Nasza Przeszłość” 89(1998), s. 325.

¹⁴ Urodził się 15 lipca 1870 r. w Mokrej Wsi. Syn Józefa i Anny z d. Ćwik. Teologię studiował w Seminarium Duchownym w Tarnowie i tam 29 czerwca 1897 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa I. Łobosa. W 1897 r. był wikariuszem w Kolbuszowej, w 1900 r. katechetą szkoły żeńskiej w Bochni. W 1904 r. wyemigrował do USA. 15 marca 1906 r. został proboszczem w Nicetown, gdzie wybudował kościół pw. św. Władysława. W 1912 r. został przeniesiony do Conshohocken, a następnie do Shenandoah. Około 1913 r. powrócił do diecezji. Ze względu na stan zdrowia, od 1922 r. leczył się, rezydował w Nowym Sączu, gdzie zmarł 9 grudnia 1956 r. Archiwum Diecezjalne w Tarnowie, Akta personalne księży. *Ks. Jan Dąbrowski*, sygn. PD V/2; *Poświęcenie kościoła*, „Dziennik Chicagoski” nr 56, 7 marca 1907, s. 6; *Parafia polska pod wezwaniem św. Władysława*, „Dziennik Chicagoski” nr 4, 6 stycznia 1913, s. 2; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 95, 101; *W. KRUSZKA, Historia polska w Ameryce*, t. XII, s. 83; *Ks. A. NOWAK, Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. II: A-J, Tarnów

nowego kościoła i plebanii. Budynek świątyni był 82 stopy długi i 38 szeroki. 15 marca 1906 r. ks. Dąbrowski został przeniesiony do Filadelfii, gdzie podjął się budowy kościoła i szkoły w zorganizowanej parafii św. Władysława¹⁵. Na jego miejsce w marcu 1906 r. przybył ks. Ludwik Wojtyś¹⁶. Ten z kolei duszpasterz w nowej świątyni wybudował ołtarze, sprowadził do niej figury świętych. W tym też czasie przy kościele organista zaczął prowadzić nauczanie dzieci¹⁷.

Od września 1907 r. posługę duszpasterską w parafii kontynuował ks. Paweł Guzik¹⁸, a od 2 lutego następnego roku ks. Stanisław Fróg¹⁹. 19 paź-

---

2000, s. 149; J. BIESIADA, *O zamierzonej Fundacji dla Niezamożnych Literatów Polskich im. ks. Ludwika Antoniego Wojtysia*, s. 204-205.

¹⁵ *Parafia w Mc. Due*, „Dziennik Chicagoski” nr 63, 20 marca 1906, s. 2; *Z Życia Polaków w Ameryce. Z Filadelfii Pa.*, (Własna korespondencja „Dziennika Chicagoskiego”. Filadelfia, 1 listopada 1907 r., „Dziennik Chicagoski” nr 259, 5 listopada 1907, s. 6; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 78.

¹⁶ („Ksiądz Wojtyś, którego często nazywano Wojtysem”). Urodził się 25 sierpnia 1874 r. w Pacanowie. Syn Antoniego i Anieli z d. Brudka. Naukę początkową pobierał w miejscowej szkole parafialnej, a następnie w gimnazjum w Kielcach. W 1890 r. rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne w kieleckim Seminarium Duchownym. Z racji zamknięcia seminarium przez rosyjskiego zaborcę w 1893 r., naukę kontynuował w Rzymie, gdzie w 1896 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od 13 listopada podjął posługę duszpasterską w Polsko-Litewskiej Misji Katolickiej w Londynie. Pod koniec lutego 1897 r. udał się do Manchester, aby pracować wśród Litwinów. Od października 1900 r. do października 1902 r. pełnił posługę duszpasterską w Glasgow. Na początku 1904 r. przybył do Kapsztadu, gdzie podjął posługę wśród licznej kolonii polskiej w tym mieście. Po ponad rocznym pobycie powrócił do Europy i podjął posługę w Hamburgu. Od marca 1906 r. był proboszczem w parafii św. Kunegundy w McAdoo, PA, zaś od 9 lipca 1910 r. wikariuszem w parafii NSPJ w New Britain. Od 7 września tr. został proboszczem w Nashua w stanie New Hampshire. 16 grudnia 1915 r. opuścił parafię. Jesienią 1923 r. przybył do diecezji kieleckiej i podjął posługę duszpasterską w Sukowie. Od lutego 1924 r. był proboszczem w Chmielniku. Dwa lata później zrezygnował z parafii i zamieszkał w Poznaniu. Tam zmarł 11 czerwca 1929 r. Archiwum Diecezjalne w Kielcach, Akta Personalne Biskupów i Księży, XW-35, Akta Ks. Ludwika Wojtysia 1926-1927; J. BIESIADA, *O zamierzonej Fundacji dla Niezamożnych Literatów Polskich im. ks. Ludwika Antoniego Wojtysia*, s. 195-226; *Seminarium Kieleckie*, „Kurjer Lwowski” nr 262, 21 września 1893, s. 6; *Polacy w Manchester*, „Dziennik Chicagoski” nr 67, 22 marca 1898, s. 2; *Polska procesya w Manchesterze*, „Dziennik Chicagoski” nr 163, 14 lipca 1898, s. 2; *Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 63, 20 marca 1906 r., s. 2. „Parafię w Mc. Due, w marcu 1906 r. objął ks. Ludwik Wojtyś”; *Śp. ks. Ludwik Wojtyś*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 8-9(1929), s. 226; (*Od naszego specjalnego podróżującego korespondenta.*) *Korespondencye ze Wschodu. Lawrence, Mass.*, „Dziennik Chicagoski” 20 lipca 1913, s. 8; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. XII, s. 83; Ks. B. KUMOR, *Kościelne dzieje Polonii w Connecticut (1870-1986)*, s. 259; Ks. J. SZYMAŃSKI, *Parafia NSPJ w New Britain i jej duszpasterze na lamach „Dziennika Chicagoskiego” w latach 1894-1920*, „Studia Polonijne” 41(2020), s. 155.

¹⁷ *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 78.

¹⁸ W 1887 r. w Krakowie przyjął święcenia kapłańskie. W 1898 r. był wikariuszem w parafii św. Stanisława w Buffalo, a od 29 października 1898 r. objął nowo utworzoną parafię w Fall River

dziennika 1908 r. przy pewnym pogrzebie powstały nieprzyjemności, których bezpośrednim skutkiem był wyjazd duszpasterza i pozostawienie parafii

Mass (do 1902 r.). W diecezji filadelfijskiej pełnił posługę duszpasterską w parafii w McAdoo od 1907 r. jako proboszcz; w 1908 r. objął parafię św. Stanisława B. i M. w Filadelfii; w październiku 1911 r. został proboszczem parafii św. Józefata w Manayunk, PA. Diecezję opuścił 4 kwietnia 1913 r. i wyjechał na stałe do Europy. *Buffalo NY*, „Telegraf” nr 41, 12 października 1898, s. 1; *Z Fall River Mass.*, „Wiarus” nr 36, 7 września 1899, s. 1; *Sprostowanie*, „Wiarus” nr 4, 20 stycznia 1910, s. 8; *Kronika buffalowska*, „Dziennik Chicagoski” nr 227, 29 września 1898, s. 2; *Z Fall River Mass.*, „Dziennik Chicagoski” nr 28, 2 lutego 1900, s. 2; *Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 244, 20 października 1911, s. 10; *Filadelfia, Pa.*, „Wiarus” nr 22, 29 maja 1913, s. 1; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 47, 78, 204.

¹⁹ Urodził się 3 października 1867 r. w Tyczynie. Syn Andrzeja. Kształcił się w rodzinnym mieście, a później w c.k. Gimnazjum w Rzeszowie (1879-1887). Egzamin dojrzałości złożył 17 września 1887 r. Najpierw podjął studia prawnicze w Krakowie (1887-1888), a następnie teologiczne w przemyskim Seminarium Duchownym (1888-1892). 20 lipca 1892 r. z rąk bpa Ł. Soleckiego przyjął święcenia kapłańskie. Posługę kapłańską rozpoczął w Dylągowej, gdzie był wikariuszem do 7 lipca 1893 r., kontynuował w Spiach (do 11 lutego 1894 r.), następnie był wikariuszem (do 14 lutego 1895 r.) i administratorem w Raniżowie (do 14 stycznia 1896 r.), ponownie wikariuszem w Dydni (do 15 maja 1895 r.) i Słocinie (do 31 sierpnia 1896 r.), skąd w 1896 r. wyjechał do Parany w Brazylii. Posługę duszpasterską podjął początkowo w São Mateus do Sul, po kilku miesiącach pracował w Orléans (do 18 sierpnia 1897 r.). Po powrocie do kraju był wikariuszem w Górnem (do 4 lutego 1898 r.), administratorem w Sokołowie (do 25 maja 1898 r.), wikariuszem w Kobylance (do 8 listopada 1898 r.) i Rychcicach (do 15 listopada 1900 r.), Krakowcu (do 20 grudnia 1901 r.), Rymanowie (do 8 września 1902 r.) i Wiązownicy (do 8 marca 1903 r.). Później był wikariuszem (do 17 grudnia 1903 r.) i administratorem w Libuszy (do 20 marca 1904 r.) oraz wikariuszem w Lutczy (do 1 czerwca 1904 r.). Po odejściu z Lutczy, na prośbę ks. G. Krausa udał się do Ameryki Północnej, gdzie objął parafię w Chester, PA, i w roku następnym został proboszczem w Minersville, a od maja 1907 r. proboszczem parafii św. Stanisława w Filadelfii, skąd został przeniesiony do Cumbola, a w 1908 r. do McAdoo (do 18 stycznia 1909 r.). Po powrocie został wikariuszem w Radenicach (do 1 sierpnia 1909 r.), po czym przebywał na urlopie zdrowotnym (do 1 sierpnia 1912 r.). Po ukończeniu urlopu został na krótko wikariuszem w Woli Zarczyckiej (do 1 lutego 1913 r.), a następnie podjął posługę w Mużyłowicach, najpierw jako administrator (do 23 grudnia 1913 r.), a później – proboszcz (do 1920 r.). Wiosną 1921 r. na własną prośbę został ekskardynowany do diecezji lubelskiej, gdzie posługiwał jako proboszcz parafii w Potoku Ordynackim (obecnie Potok Górny). Po ponad dwóch latach powrócił do macierzystej diecezji i został najpierw wikariuszem ekspozytem w Wólce Niedźwiedzkiej (19 grudnia 1922 – 19 kwietnia 1927), a później proboszczem w Łubienku (od 20 kwietnia 1927 r.). Zmarł 4 grudnia 1933 r. w Łubienku. Archiwum Archidiecezjalne w Przemysłu. Akta personalne księży, Tabela służbowa ks. S. Froga; B. Walicki, *Studzy ołtarza: duszpasterze sokołowski pierwszej połowy XX wieku. Szkice biograficzne*, Sokołów Małopolski 2012, s. 278-295; Ks. A. MOTYKA, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne (cz. 8: Fróg – Glatzel)*, „Zwiastowanie”. Pismo Diecezji Rzeszowskiej 30 (2021), nr 4, s. 248; *Z życia Polaków w Ameryce. Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 279, 29 listopada 1904, s. 2; *Z życia Polaków w Ameryce. Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 118, 20 maja 1907, s. 3; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 47, 66, 203; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. XII, s. 37; J. PITOŃ CM, *Księża polscy w Brazylii 1848-1984*, [w:] *Zmagania polonijne w Brazylii*, t. 4: *Owocująca przeszłość*, red. T. Dworecki SVD, Warszawa 1987, s. 55.

przez 3 miesiące bez proboszcza. Czasowo dojeżdżał z posługą duszpasterską ks. prałat Heinen z E. Mauch Chunk.

Kolejne zmiany w parafii, w styczniu 1909 r. przyniosła nominacja na proboszcza ks. Józefa Kuczyńskiego²⁰. Niestety, kapłan ten już 10 maja 1910 r. został skierowany do Minersville, a na jego miejsce z Lansford przybył ks. Wojciech Sulek²¹. I ten duchowny nie sprostał oczekiwaniom parafian, 27 października odjechał i pozostawił kościół zamknięty przez miesiąc. 1 grudnia 1910 r. na jego miejsce przybył ks. Franciszek Grzywacz²² z Phoenixville, który tym razem sprostał oczekiwaniom rodaków. Spłacił dług parafialny na sumę \$900, wybudował wokół świątyni chodniki za \$600

²⁰ Urodził się 22 września 1882 r. w Bydgoszczy. Naukę podejmował kolejno w: Nakle, Wielkopolska; Fryburgu, Szwajcaria; Litomierzycach, Czechy; Lowanium, Belgia. 14 lipca 1907 r. w Lowanium przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa C.P. Maesa. Posługę duszpasterską jako wikariusz podjął w 1907 r. w parafii św. Stanisława w Filadelfii. Od stycznia 1909 r. został proboszczem w parafii św. Kunegundy w McAdoo; od 1910 r. w tym samym charakterze pełnił posługę duszpasterską w parafii św. Stanisława w Minersville, a od 8 lutego 1912 r. w parafii św. Władysława w Filadelfii. W 1917 r. został profesorem języka polskiego w Seminarium Duchownym św. Karola Boromeusza w Overbrook – do 1935. *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 159, 164, 225.

²¹ Urodził się 7 kwietnia 1852 r. w Dębnie. Syn Jana i Agaty z d. Cebula. Naukę początkowo pobierał w parafii rodzinnej, do gimnazjum uczęszczał w Krakowie. Teologię ukończył w Seminarium Duchownym w Tarnowie i 31 lipca 1878 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa J.A. Pukalskiego. Jako wikariusz podjął posługę duszpasterską w Borowej, od 20 stycznia 1879 r. w Łososinie Dolnej, od 10 września 1879 r. w Łączkach Kucharskich, od 29 maja 1880 r. w Spytkowicach k. Zatora. Po rozgraniczeniu pozostał w diecezji krakowskiej. W 1881 r. był wikariuszem w Choczni, w 1882 r. w Międzybrodziu, a w 1883 r. w Jeleśni. W sierpniu 1885 r. uzyskał zgodę na wyjazd do Ameryki. Po przyjeździe podjął posługę duszpasterską w parafii św. Stanisława Kostki w Chicago, a od 1 lutego do 21 lipca 1887 r. w La Salle. Później pełnił posługę duszpasterską w Parisville i w Dunkirk NY, gdzie 17 czerwca 1892 r. został zasuspendowany. W diecezji filadelfijskiej pełnił posługę duszpasterską w parafii: w Reading – wikariusz; św. Stanisława w Filadelfii – wikariusz; w Lansford 1906-1910 – proboszcz, zakupił dom na plebanię i wybudowano kościół; w McAdoo, 1910 – proboszcz; w Northampton, 1914-1916 – proboszcz; w St. Clair, 1916-1918 – proboszcz; kapelan w Millmont. Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Akta personalne księży. Ks. *Wojciech Sulek*, sygn. PS X/16; Ks. A. NOWAK, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej*, t. IV: R-Z, Tarnów 2000, s. 114; *Kronika Parafii Polskiej św. Jacka w La Salle*, „Dziennik Chicagoski” nr 171, 20 lipca 1912, s. 12; *Nowiny krajowe*, „Ameryka w Toledo i Kuryer Clevelandski” nr 15, 20 lutego 1892, s. 1; Ks. *Sulek zasuspendowany*, „Ameryka w Toledo i Kuryer Clevelandski” nr 49, 18 czerwca 1892, s. 1; *Dzieje polskich parafij w Chicago. 1867 – Parafia św. Stanisława K. – 1910*, „Dziennik Chicagoski” – Dodatek II Numeru Jubileuszowego, nr 289, 15 grudnia 1910, s. 2; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 97, 216.

²² Święcenia kapłańskie przyjął 22 lutego 1902 r. w Pitigliano. W diecezji filadelfijskiej pełnił posługę duszpasterską w parafii: św. Jana Kantego, 1905-1907 – wikariusz; w Coatesville, 1907-1910 – proboszcz; w Phoenixville, 1910 – proboszcz; w McAdoo, 1911-1913 – proboszcz; w Cumbola. Diecezję opuścił 20 października 1913 r. Zmarł w Jessup, PA (Scrantońska), 23 grudnia 1937 r. *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 204.

i kontynuował przygotowania do sprowadzenia do pracy w szkole parafialnej siostr nauczycielek. Niestety, 1 września 1913 r. decyzją biskupa nastąpiła zmiana, na jego miejsce przybył ks. Michał Pachucki²³. Ten z kolei duszpasterz postawił żelazny płot na cmentarzu kosztem \$1,150, spłacił dług na sumę \$1,700 i otworzył szkółkę w bejsmencie z czterema nauczycielkami – siostrami bernardynkami. W 1917 r. artysta malarz Niemczyński wymalował kościół za sumę \$2,500. W listopadzie 1917 r. na miejsce ks. Pachuckiego przybył ks. Leon Pateracki²⁴. Duszpasterz ten na skutek panującej epidemii zachorował; zmarł 24 października 1918 r. Na jego miejsce z parafii św. Wawrzyńca w Filadelfii przybył w listopadzie ks. Józef Woda²⁵, któremu ostatecznie udało się uregulować wszystkie zobowiązania finansowe parafii.

²³ Urodził się 26 września 1877 r. w Polsce. Początkowe nauki pobierał w kraju, do Stanów Zjednoczonych przyjechał jako młodzieniec, gdzie przez pewien czas pracował na własne utrzymanie. Następnie wstąpił do Seminarium Polskiego w Detroit, a potem do Seminarium Duchownego diecezjalnego w Overbrook, gdzie przyjął święcenia kapłańskie 31 maja 1905 r. z rąk bpa E.F. Prendergasta. Posługę duszpasterską podjął jako wikariusz w następujących parafiach: Panny Marii w Reading; św. Kazimierza w Shenandoah; św. Wojciecha w Filadelfii, 1906-1908; św. Stanisława w Filadelfii – 1908-1910. W 1910 r. został proboszczem parafii św. Antoniego w Cumbola, gdzie pierwszy raz pracował niecały rok, zaś drugi raz, w 1913 r., zakupił ziemię pod cmentarz parafialny. Od 1911 do 1912 r. był proboszczem parafii Najświętszego Serca Jezusa w Swedesburg, gdzie wybudował plebanię. Od 1913 do 1917 r. prowadził parafię św. Kunegundy w McAdoo, gdzie dał początek szkole parafialnej i przyczynił się do upiększenia majątku parafialnego. Tu często zapadał na zdrowiu. W listopadzie 1917 r. ze względu na stan zdrowia opuścił parafię. Potem, od 1918 do 1921 r. podjął pracę w parafii św. Antoniego w Millmont. Od 1921 do 1924 r. objął parafię św. Stanisława w Coatesville, a 2 września 1924 r. – parafię św. Piotra i Pawła w Lansford. Z uwagi na chorobę płuc, 5 stycznia 1929 r. przyjął obowiązki kapelana w sierocińcu dla chłopców w West Conshohocken. Zmarł tamże 3 marca 1934 r. Pochowany został na cmentarzu klasztorowym w Torresdale. *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 258.

²⁴ Urodził się 14 maja 1880 r. w Shenandoah, lata dziecięce spędził najpierw w Mt. Carmel, PA, a potem w Conshohocken, PA. Dalszą naukę i studia teologiczne kontynuował w Polskim Seminarium Duchownym w Orchard Lake, MI. Tamże, 1 czerwca 1912 r. z rąk abpa Webera przyjął święcenia kapłańskie. Posługę kapłańską jako wikariusz podjął przy parafii Panny Marii w Reading, PA, od 22 czerwca 1912 r. 14 czerwca 1915 r. został proboszczem parafii św. Piotra i Pawła w Allentown, PA, gdzie pozostał do 29 września 1917 r. Odtąd był proboszczem parafii św. Kunegundy w McAdoo, PA. Zmarł 24 października 1918 r. na skutek epidemii influenzy, jaka panowała w całym kraju. Pochowany został przy plebanii. *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 241.

²⁵ Wychowanek diecezji filadelfijskiej. Święcenia kapłańskie przyjął 22 maja 1915 r. z rąk abpa E.F. Prendergasta. Posługę duszpasterską rozpoczął jako wikariusz w parafii w Reading, skąd został przeniesiony do parafii św. Wawrzyńca w Filadelfii. Od listopada 1919 r. był proboszczem w McAdoo. Później pełnił posługę duszpasterską w Milwaukee, WI. *Reading Pa.*, „Zgoda” – Unity, 21 listopada 1918, s. 2; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 218; *Who's Who in Polish America*, s. 269.

24 czerwca 1919 r. urząd proboszcza w McAdoo objął ks. Sebastian Jerzak²⁶. Zapoczątkował on najdłuższy wówczas okres pobytu proboszcza w tej parafii. Do jego ważniejszych osiągnięć należała spłata zobowiązań parafialnych wynikających z podjętych inwestycji: wyposażenie kościoła, założenie nowego pieca na plebanii, wokół kościoła nowego żelaznego płotu, „nowego ‘asbestos’ dachu na kościele i plebanii kosztem \$2,150 i organów za \$3,000”²⁷.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwum Diecezjalne w Kielcach

Akta Personalne Biskupów i Księży, XW-35, Akta Ks. Ludwika Wojtysia 1926-1927

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu

Akta personalne księży, Tabela służbowa ks. S. Fróga

Archiwum Diecezjalne w Tarnowie

Akta personalne księży. Ks. dr Józef Biela, sygn. PB IV/3

Akta personalne księży. Ks. Jan Dąbrowski, sygn. PD V/2

Akta personalne księży. Ks. Wojciech Sulek, sygn. PS X/16

Opracowania

BIESIADA J., *O zamierzonej Fundacji dla Niezamożnych Literatów Polskich im. ks. Ludwika Antoniego Wojtysia w Poznaniu z roku 1929. Kilka faktów z życia jej Fundatora*, „Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 5(2010), s. 204-205.

BÓJNOWSKI L., Ks., *Historja parafji polskich w diecezji hartfordskiej w Stanie Connecticut w Stanach Zjednoczonych*, New Britain, Conn., 1939.

Buffalo NY., „Telegraf” nr 41, 12 października 1898, s. 1.

---

²⁶ Urodził się 2 listopada 1886 r. w Małopolsce. Wykształcenie teologiczne uzyskał w Kolegium św. Jana Kantego w Filadelfii i w Polskim Seminarium Duchownym w Orchard Lake. 6 marca 1915 r. w katedrze św. Piotra i Pawła w Detroit z rąk bpa E. Kelly’ego przyjął święcenia kapłańskie. Od marca 1915 r. do lutego 1916 r. był wikariuszem w parafii św. Władysława w Filadelfii. Od maja 1916 r. w tym samym charakterze w parafii św. Wawrzyńca w Filadelfii. 7 grudnia 1917 r. jako proboszcz objął parafię św. Piotra i Pawła w Allentown. Od 1919 r. pełnił obowiązki proboszcza w parafii św. Kunegundy w McAdoo. Od 2 października 1925 r. był proboszczem parafii św. Piotra i Pawła w Lansford. Od 15 marca 1929 r. w parafii Niepokalanego Poczęcia NMP w Conshohocken. *Z Orchard Lake, Mich. (Własna korespondencja Dziennika Chicagoskiego)*, „Dziennik Chicagowski” nr 61, 15 marca 1915, s. 4; *Z Philadelphii, PA.*, „Dziennik Chicagowski” nr 287, 7 grudnia 1917, s. 2; *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 39, 80, 100, 103, 167.

²⁷ *Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 80.

- CUBA S.L., *Rev. Anthony Klawiter: Polish Roman and National Catholic Builder-Priest*, „Polish American Studies” 40(1983), nr 2, s. 59-92.
- Dzieje polskich parafij w Chicago. 1867 – Parafia św. Stanisława K. – 1910*, „Dziennik Chicagoski”, Dodatek II Numeru Jubileuszowego, nr 289, 15 grudnia 1910, s. 2.
- Filadelfia, Pa.*, „Wiarus” nr 22, 29 maja 1913, s. 1.
- GAWLIK M., Ks., *Korespondencja arcybiskupa metropolity lwowskiego Józefa Bilczewskiego z ks. Pawłem Smolikowskim*, „Nasza Przeszłość” 89(1998), s. 311-398.
- Historia polskich parafij w archidiecezji filadelfijskiej czyli chronologiczno-historyczny opis działalności polskich księży archidiec. Filadelfijskiej. Opracowanie i nakład Filadelfijskiej Grupy VIII Zjednoczenia Kapłanów Polskich w Ameryce*, Philadelphia, PA, 1940.
- Klerycy z ziem polskich, litewskich i pruskich święceni w Rzymie (XVI - pocz. XX w.). Clerici ex terris Poloniae, Lithuaniae et Prussiae Romae seu Urbe ordinati (saec. XVI ad init. XX)*, oprac. S. Jujeczka na podstawie kwerendy rzymskiej wykonanej wspólnie z ks. H. Gerlicem, Wrocław 2018.
- Kościół Katolicki w Stanach Zjednoczonych w Północnej Ameryce. (Podług danych zawartych w „Sadlier’s Catholic Directory, Almanac and Ordo” na rok 1893). Polskie parafie w prowincjach Milwaukee, New York, Philadelphia, St. Louis i St. Paul*, „Dziennik Chicagoski” nr 65, 17 marca 1893, s. 2.
- Kronika buffalowska*, „Dziennik Chicagoski” nr 227, 29 września 1898, s. 2.
- Kronika Parafii Polskiej św. Jacka w La Salle*, „Dziennik Chicagoski” nr 171, 20 lipca 1912, s. 12.
- KRUSZKA W., *Historia polska w Ameryce. Początek, wzrost i rozwój dziejowy osad polskich w Północnej Ameryce (w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie)*, t. I-XIII, Milwaukee, Wis., 1905-1908.
- Ks. *Sulek zasuspendowany*, „Ameryka w Toledo i Kuryer Clevelandski” nr 49, 18 czerwca 1892, s. 1.
- KUMOR B., Ks., *Kościelne dzieje Polonii w Connecticut (1870-1986)*, „Nasza Przeszłość” 73(1990), s. 191-298.
- MOTYKA A., Ks., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne (cz. 8: Fróg – Glatzel)*, „Zwiastowanie”. Pismo Diecezji Rzeszowskiej 30 (2021), nr 4, s. 247-284.
- NOWAK A., Ks., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. II: A-J, t. IV: R-Z, Tarnów 2000.
- Nowiny krajowe*, „Ameryka w Toledo i Kuryer Clevelandski” nr 15, 20 lutego 1892, s. 1.
- (*Od naszego specjalnego podróżującego korespondenta.*) *Korespondencye ze Wschodu. Lawrence, Mass.*, „Dziennik Chicagoski” 20 lipca 1913, s. 8.
- Parafia polska pod wezwaniem św. Władysława*, „Dziennik Chicagoski” nr 4, 6 stycznia 1913, s. 2.
- Parafia w Mc. Due*, „Dziennik Chicagoski” nr 63, 20 marca 1906, s. 2.
- PITÓŃ J. CM, *Księża polscy w Brazylii 1848-1984*, [w:] *Zmagania polonijne w Brazylii*, t. 4: *Owocująca przeszłość*, red. T. Dworecki SVD, Warszawa 1987, s. 22-176.
- Pogląd w streszczeniu na dzieje parafii św. Jadwigi, w rocznicę 25-cioletnią, skreślił dla „Dz. Chic.” Świadek*, „Dziennik Chicagoski” nr 286, 6 grudnia 1913, s. 2.
- Polacy w Ameryce*, „Dziennik Chicagoski” nr 186, 11 sierpnia 1894, s. 4.
- Polacy w Manchester*, „Dziennik Chicagoski” nr 67, 22 marca 1898, s. 2.
- Polska procesya w Manchesterze*, „Dziennik Chicagoski” nr 163, 14 lipca 1898, s. 2.
- Poświęcenie kościoła*, „Dziennik Chicagoski” nr 56, 7 marca 1907, s. 6.

- Przegląd prasy polskiej w Ameryce*, „Zgoda” – Unity, 30 września 1897, s. 6.
- Reading Pa.*, „Zgoda” – Unity, 21 listopada 1918, s. 2.
- Seminarium Kieleckie*, „Kurjer Lwowski” nr 262, 21 września 1893, s. 6.
- Shenandoah Pa.*, „Wiarus” nr 45, 14 listopada 1901, s. 1.
- Sprostowanie*, „Wiarus” nr 4, 20 stycznia 1910, s. 8.
- SZYMAŃSKI J., Ks., *Kaszubscy duszpasterze w służbie rodakom w Stanach Zjednoczonych*, [w:] *Emigracja kaszubska. Zjawisko. Ludzie. Ośrodki*, red. D. Kalinowski, Wejherowo–Słupsk 2020, s. 161-207.
- SZYMAŃSKI J., Ks., *Parafia NSPJ w New Britain i jej duszpasterze na łamach „Dziennika Chicagoskiego” w latach 1894-1920*, „Studia Polonijne” 41(2020), s. 145-164.
- Ś. p. ks. *Maciej Tarnowski*, „Dziennik Chicagoski” nr 217, 19 września 1910, s. 4.
- Śp. ks. *Ludwik Wojtyś*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 8-9(1929), s. 226.
- The Polish American Encyclopedia*, ed. J.S. Pula, Jefferson 2011.
- WALASZEK A., *Życie na pograniczu i „życie pomiędzy”. Polacy w zagłębiu antracytowym w Luzerne County, Pensylwania, z innymi grupami w tle (1753-1902)*, Kraków 2011.
- WALICKI B., *Śludzy ołtarza: duszpasterze sokołowscy pierwszej połowy XX wieku. Szkice biograficzne*, Sokołów Małopolski 2012.
- Who's Who in Polish America. A biographical Directory of Polish-American Leaders and Distinguished Poles Residing in The Americas*, red. F. Bolek, New York 1943.
- Wiadomości drobne z Nowej Anglii. Z gazety Bostońskiej. W South Deerfield. Mass.*, „Dziennik Chicagoski” – Dodatek Niedzielnny, 8 czerwca 1913, s. 10.
- W Pleasant Hill, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 167, 20 lipca 1893, s. 2.
- Wspomnienie pośmiertne (ś. p. ks. Maciej Tarnowski)*, „Dziennik Chicagoski” nr 218, 20 września 1910, s. 4.
- Wyliczenie miejscowości Ameryki Północnej zamieszkałych przez Polaków*, „Przegląd Emigracyjny” 1(1892), 15 lipca, s. 16-18.
- ZAHAJKIEWICZ Sz., *Księża i parafie polskie w Stanach Zjednoczonych Pół. Am.*, Chicago 1897.
- Z Fall River Mass.*, „Dziennik Chicagoski” nr 28, 2 lutego 1900, s. 2.
- Z Fall River Mass.*, „Wiarus” nr 36, 7 września 1899, s. 1.
- Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 118, 20 maja 1907, s. 1.
- Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 35, 11 lutego 1907, s. 4.
- Z Filadelfii, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 63, 20 marca 1906, s. 2.
- Z niw polskich w Ameryce. Shenandoah*, „Wiarus” nr 28, 14 lipca 1904, s. 1.
- Z Orchard Lake, Mich. (Własna korespondencja Dziennika Chicagoskiego)*, „Dziennik Chicagoski” nr 61, 15 marca 1915, s. 4.
- Z Philadelphii, PA.*, „Dziennik Chicagoski” nr 287, 7 grudnia 1917, s. 2.
- Z Shenandoah, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” nr 164, 13 lipca 1904, s. 4.
- Z Shenandoah, Pa.*, „Wiarus” nr 29, 22 lipca 1915, s. 1.
- Z życia Polaków w Ameryce. Wrażenia z podróży po polskich osadach w Stanach Zjednoczonych. Dla „Dziennika Chicagoskiego” spisał Ignacy Kowalski. (Ciąg dalszy.)*, „Dziennik Chicagoski” nr 124, 27 maja 1905, s. 2.

Z Życia Polaków w Ameryce. Z Filadelfii Pa., Własna korespondencja „Dziennika Chicagoskiego”. Filadelfia, 1 listopada 1907 r., „Dziennik Chicagoski” nr 259, 5 listopada 1907, s. 6.

Z życia Polaków w Ameryce. Z Filadelfii, Pa., „Dziennik Chicagoski” nr 118, 20 maja 1907, s. 3.

Z życia Polaków w Ameryce. Z Filadelfii, Pa., „Dziennik Chicagoski” nr 279, 29 listopada 1904, s. 2.

PARAFIA ŚW. KUNEGUNDY W MCADOO I JEJ DUSZPASTERZE
NA ŁAMACH „DZIENNIKA CHICAGOSKIEGO” W LATACH 1893-1920

Streszczenie

Miejscowość McAdoo, leżąca w powiecie Schuylkill, wcześniej nosiła nazwę Saylor’s Hill, później Pleasant Hill i była miastem górniczym, inkorporowanym w 1896 r. Od 1880 r. do pracy w kopalniach przybywali tam m.in. Polacy, którzy osiedlali się w dwóch wioskach, obecnie nieistniejących: „Slabtown” i „Honeybrook”. Były to tereny należące do kompani węglowej Lehigh & Wilkes-Barre. Wówczas w powiecie Schuylkill była jedyna polska parafia pw. św. Kazimierza w Shenandoah, PA. Z uwagi na znaczną odległość społeczność polska korzystała z posługi duszpasterskiej w parafii irlandzkiej w Audendried. W tym czasie, w okresie wielkanocnym, dorywczo w kościele irlandzkim miejscowym Polakom posługą duszpasterską służył ks. Antoni Klawiter. Z jego inicjatywy w 1893 r. w Pleasant Hill, PA, zostało założone Towarzystwo „Rycerze Kaz. Pułaskiego”. Owi pionierzy podjęli próbę zintegrowania środowiska polskiego poprzez utworzenie polskiej parafii. We wrześniu 1893 r. jej pierwszym proboszczem został ks. Maciej Tarnowski. Pierwsze nabożeństwa sprawowane były w Pleasant Hill, w szkole publicznej przy ul. Grant. Budowy kaplicy na placu parafialnym podjął się w latach 1895-1896 ks. Marek Januszkiewicz. Od sierpnia 1901 r. posługę duszpasterską w parafii podjął ks. Stanisław M. Olesiński, od lipca 1902 r. – ks. dr Józef Biela, a od nowego roku 1904 – ks. Jan Dąbrowski. Parafia liczyła wówczas 150 rodzin i drugie tyleż osób samotnych. Podjęto się budowy nowego kościoła i plebanii. Kolejno, od marca 1906 r. prace te kontynuowali: ks. Ludwik Wojtyś, od września 1907 r. – ks. Paweł Guzik, a od 2 lutego 1908 r. – ks. Stanisław Fróg.

Kolejne zmiany w parafii przyniosła nominacja na proboszcza: od stycznia 1909 r. ks. Józefa Kuczyńskiego, od maja 1910 r. – ks. Wojciecha Sułka, od 1 grudnia 1910 r. – ks. Franciszka Grzywacza, którzy kontynuowali przygotowania do uruchomienia szkoły i sprowadzenia siostr nauczycielek. 1 września 1913 r. obowiązki te przejął ks. Michał Pachucki, który otworzył szkołę w bejsmencie z czterema siostrami bernardynkami. W listopadzie 1917 r. na jego miejsce przybył ks. Leon Pateracki. Po jego śmierci, w listopadzie 1918 r. proboszczem został ks. Józef Woda. Z kolei, 24 czerwca 1919 r. urząd ten objął ks. Sebastian Jerzak. Zapoczątkował on najdłuższy wówczas okres pobytu proboszcza w tej parafii. Do jego ważniejszych osiągnięć należała spłata zobowiązań parafialnych wynikających z podjętych inwestycji w wyposażenie kościoła.

Słowa kluczowe: parafia św. Kunegundy w McAdoo; polska diaspora w McAdoo, w Saylor’s Hill, w Pleasant Hill; duszpasterstwo polskie w McAdoo

ST. KUNEGUNDA PARISH IN MCADOO AND ITS CLERGY
AS PRESENTED BY THE DAILY "DZIENNIK CHICAGOSKI", 1893-1920

Summary

Present-day McAdoo, located in Schuylkill County, began as the small village of Saylor's Hill, then Pleasant Hill, and was a mining town incorporated in 1896. Beginning in 1880, Poles, among others, arrived in the area to work in the mines, settling in two villages, now non-existent "Slabtown" and "Honeybrook". This was land owned by the Lehigh & Wilkes-Barre coal company. At that time, Schuylkill County hosted the only Polish parish of St. Casimir in Shenandoah, Pennsylvania. Given the considerable distance, Polish community benefited from the pastoral service of the Irish parish in Audendried. Back then, during the Easter season, Fr. Antoni Klawiter provided pastoral care to local Poles in the Irish church on a sporadic basis. In 1893, through his initiative in Pleasant Hill, Pa., the Society of "Knights of Casimir Pulaski" was founded. These pioneers attempted to integrate Polish community by establishing a Polish parish. In September 1893, Rev. Maciej Tarnowski became its first parish priest. The first services were held in the public school on Grant Street in Pleasant Hill. A few years later, between 1895-1896, Fr. Marek Januszkiewicz built the first chapel, located on the parish square. From August 1901, pastoral service in the parish was undertaken by Rev. Stanisław M. Olesiński; from July 1902, Rev. Józef Biela, Ph.D., and from the new year of 1904, Rev. Jan Dąbrowski. At the time, the parish consisted of 150 families and the same number of single people. The construction of a new church and parsonage was attempted. Subsequently, from March 1906, these works were continued by Rev. Ludwik Wojtyś; from September 1907, Rev. Paweł Guzik, and from February 2, 1908. – Rev. Stanisław Fróg.

Additional changes in the parish came with the appointment of a new pastor in January 1909, namely Fr. Józef Kuczyński, later on from May 1910 – Fr. Wojciech Sulek, then from December 1, 1910 – Fr. Franciszek Grzywacz, who continued preparations to open the school and bring in the Teaching Sisters of St. Dorothy, Daughters of the Sacred Hearts. Fr. Michał Pachucki took over these duties on September 1, 1913, and launched a school in the basement with 4 Bernardine Sisters. In November 1917, Fr. Leon Pateracki took his place. After his death, Fr. Józef Woda became the parish priest in November 1918. In turn, Fr. Sebastian Jerzak took over the post on June 24, 1919. This marked the beginning of the then longest period of a pastor's stay in this parish. His major accomplishments included the repayment of parish obligations resulting from investments made in church equipment.

Keywords: St. Kunegunda Parish in McAdoo; Polish diaspora, McAdoo, Saylor's Hill, Pleasant Hill; Polish clergy in McAdoo